

Popüler Tarihin Dijital Boyutu: Youtube'daki Tarih Kanallarının İncelenmesi¹

Mustafa Sami Mencet²
Koray Ergin³

Öz

Türkiye'de son dönemlerde üretim ve tüketim bağlamında gittikçe artan bir ilgi gören popüler tarih anlatıcılığı, tarihin aslında hikâyeleştirilmiş kısmını oluşturmaktadır. Tarihî olayların hikâyeleştirilmesi ilgiyi arttırmakla beraber daha kolay öğrenme ve anlamaya da imkân sağlamaktadır. Popüler tarih daha çok televizyondaki tartışma programları, belgeseller ve özellikle son dönemlerde sosyal medyada yaygınlaşan animasyon veya anlatılardan oluşan kısa videolar aracılığıyla halka sunulmaktadır. Tarihin akademik yayınlardan daha çok, popüler tarih anlatıcılığından öğrenmek daha çekici ve eğlenceli bulunduğu gözlenmektedir.

Çalışmada, Youtube'daki popüler tarih kanalları ve tarih anlatıcıları içerisinde en fazla takipçiye sahip olanlar; yayınladıkları içerikler, kullandıkları yaygın söylem, takipçilerin dönütleri boyutunda incelenmiş, akademisyen tarihçilerin yayınlamış oldukları içeriklerle kıyaslanarak, dijital medyanın tarih disiplininin geniş kitlelere ulaşmasındaki etki, Stuart Hall'un kodlama-kodaçımı yaklaşımında ortaya koyduğu üç farklı izleyici boyutunda incelenmiştir. Bulgular, egemen tarih anlayışındaki bir paradigma kaymasına işaret ederken, popüler tarih anlatıcılığının önemi ve etkisi bağlamında önemli veriler sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Popüler Tarih, Dijital İletişim, Hall, Youtube

Atf: Mencet, Mustafa Sami ve Ergin, Koray. (2018) Popüler Tarihin Dijital Boyutu: Youtube'daki Tarih Kanallarının İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Kasım (30) 327-340

1 Bu çalışma, 1-3 Kasım 2018 tarihleri arasında Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından düzenlenen 3. Uluslararası Medya Çalışmaları Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

2 Dr. Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon, Sinema Bölümü, mustafamencet@gmail.com

3 Öğr. Gör, Akdeniz Üniversitesi Rektörlük, korayergin@akdeniz.edu.tr

The Digital Dimension Of Popular History: A Study On History Channels In Youtube

Abstract

The popular history telling is a storytelling form of history, with the growing interest in the recent years as production and consumption context. The storytelling of historical events, along with excite attention , makes it easier to learn and understand history. Popular history is mostly presented to the public via televised discussion programs, documentaries, and short videos, especially animations or narratives that have become popular in the social media in recent times. People find it more attractive and fun to learn from such publications, rather than from historical academic publications. In the study, those who have the most followers among popular date channels and date narrators on YouTube; The impact of digital media on reaching large masses of the discipline of history was investigated in three different audience dimensions of Stuart Hall's coding-codec approach, compared to the content they published, the common discourse they used, the feedback of followers, and the content published by academic historians.

Findings, while pointing to a paradigm shift in the understanding of dominant history, provide important data in the context of the significance and influence of popular history narratives.

Giriş: Popüler Tarih Kavramı

En basit ifadeyle popüler tarih, akademik tarihin dışında kalmış her türlü tarihtir denilebilir (Özcan, 2011: 13). Başka bir ifadeyle, tarihin hikâyeleştirilmiş kısmı ya da resmi tarihin hüviyetinden sıkılmış, ancak resmi tarihin anlatısına bağlı kalan, onu biraz daha renkli ve akıcı bir hale getiren tarih anlayışıdır (Dinç, 2010). Tarihin hikayeleştirilmesi, renkli ve akıcı hale getirilmesi insanlardaki tarihe olan ilgiyi arttırmakla beraber, insanların tarihi olayları daha kolay anlamasını ve öğrenmesini sağlamıştır. Ancak, popüler tarih kavramı bilimsel bir bakış açısı ile ele alınamadığından çoğu kez muğlak kalmıştır. Popüler tarih, geçmişteki insanla ilgili olayları ele alır ve bu olaylara yeni bir tarz katarak, bu olayları yeniden şekillendirir. Yeni bir anlatı ve yeni bir yazım haline getirir. Popüler tarihin özellikle iki türlü işlevi ortaya çıkmıştır. Birincisi, akademisyenlerin riskli gördüğü veya giremediği konularda boşluğu doldurmuştur, ikincisi ise, akademisyenlerin üretmiş olduğu bilgiyi deforme edip ideolojik kaygıları gidermiştir (Özcan, 2011, 8, 273 ve 274).

Popüler tarihin, akademik tarihe göre daha fazla ilgi görmesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Öncelikle popüler tarih içerikleri daha geniş hedef kitlelere daha hızlı ve daha kolay bir biçimde ulaşmaktadır. Çalışmaya konu olan Youtube örneğinde olduğu gibi her gün milyonlarca insanın takip ettiği bir portalda içeriklere daha kolay erişilebilmektedir.⁴ Popüler tarih, resmi tarihin ilgilenmediği bazı detayları halka verir. Halka ulaşabilmek için iyi bir üslup kullanır, akıcı ve anlaşılabilen bir dil kullanılması da popüler tarihin daha çok ilgi görmesinin en önemli nedenlerindedir. Tarihteki günlük yaşamı gündeme getirmesi ve daha çekici bir anlatım sunması da bir başka nedendir (Saruhan, 2007: 2). Popüler tarihçiler genellikle “perde arkası”, “tarihin karanlık noktaları”, “alternatif tarih” gibi başlıklarla izlerkitlenin karşısına çıkmaktadır. Bu savlar da karşılık bulmuş, insanlar meraklarını gidermek için bu tür içerikleri tüketmeye başlamışlardır. Popüler tarihçiler; kaynakların kullanımı ve anlatım üslubuyla akademik tarihçilerden ayrılmaktadır. Modern tarih çalışmalarının başlangıcından bu yana bakıldığında akademik tarihçilerin yazdıklarının popüler tarihçiler kadar ilgi duymadığı görülmektedir. Akademik tarih çalışmalarının yetersiz ve uzun süre doğrudan resmi ideoloji yanında yer almasından kaynaklanan boşluğu popüler tarihçiler doldurmuştur (Karaosman, 2012: 5-6)⁵.

Norton (2013), tarih akademisyenlerinin çoğunun, gençliklerinde popüler tarih kitaplarını okuyarak tarihe ilgi duymaya başladıklarını ve daha sonra akademik tarih eğitimine yöneldiklerinden yola çıkarak çoğu zaman popüler tarihle akademik tarihin birbirine muhalifmiş gibi algılandığını, popüler tarihin diğerinin yanında değersiz kabul edildiğini, aslında her ikisinin de aynı bütünün parçası olduğunu belirtir.

Günümüzde popüler tarih daha çok medya yoluyla halka ulaşmaktadır. Özellikle kitaplar, dergiler, diziler, hatıratlar ve belgeseller popüler tarihin halka ulaşmasında

4 Ancak bu kolaylığın beraberinde getirdiği bir takım sorunlar bulunmaktadır. Bunlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde tartışılacaktır.

5 Türkiye’de Popüler Tarihçilik kitabının yazarı Ahmet Özcan ile yapılan röportajdan alınmıştır.

önemli bir işleve sahiptir. Akademik tarihe bu şekilde görsellik katılması daha geniş kesimlerin tarihe olan ilgisini arttırmaktadır. Popüler tarihi besleyen unsurlardan bir tanesi de edebiyat ile tarih arasındaki ilişkidir. Halkın anlayacağı bir dil kullanan ve bu bağlamda tarihi olayları anlatırken daha çok edebiyattan faydalanan popüler tarih kitapları, akademik tarih kitaplarına göre daha fazla satmakta ve bilinmektedir (Saruhan, 2007: 1). Ele alınması ve edebi üslupla yazılması zor olan konular, popüler tarihçilerin edebiyattan daha çok faydalanmasına yol açmış, bu da edebiyatın tarihle ilişkisini artırarak, tarihin popülerleşmesi sağlamıştır (Güler, 2014: 201-202).

Tarihi roman ve tarihi filmler gibi türler sayesinde tarih daha cazip hale gelmiş, özellikle akademik tarih kitaplarının daha ciddi belgelere dayalı olması ve disiplinli hazırlanması, okurun ilgisini daha çok edebi yönü ağır basan, akıcı ve kolay anlaşılır bir dile sahip olan, okurun zevkini ön planda tutan yayınlara yöneltmiştir. Örneğin, 2005 yılında yayımlanan Turgut Özakman'ın eseri "Şu Çılgın Türkler" popüler tarih kitaplarına örnek gösterebileceğimiz en iyi kitaplardan birisidir. Bu kitap, popüler tarihe duyulan ilginin daha da artmasına sebep olmuştur. Bu yüzden insanlar tarihi akademik yayınlardan değil; daha çok tarih dergileri, televizyon dizileri ve tarihi romanlar aracılığı ile öğrenmişlerdir. Örneğin, Muhteşem Yüzyıl dizisi halkın Osmanlı tarihine olan ilgisini bir anda artırmıştır. Kurgu da olsa bu tür yayınlar daha çok ilgi çekmiştir (Güler, 2014: 203). Popüler tarih, tarihin arka planının bugünün şekillendirilmesi için önemli bir araçtır. Bu araç, tarihi günün şartlarına göre geçmişten benzerlikler kurup yeniden üretmektedir. Aktüel olaylar ve ideolojik bakış açısı popüler tarihin üretiminde çok etkili olmuştur. Akademik tarihçilerin pek ilgilenmediği olaylar, popüler tarihin sorularıyla ve verdiği cevaplarla halk üzerinde etkili olmuştur. Örneğin, II. Abdülhamid, Vahdettin, İttihat ve Terakki gibi resmi tarihle sorunlu olan bazı konular, popüler tarih vasıtasıyla yeniden gündeme gelmiştir (Özcan, 2011: 14).

Popüler tarih, akademik tarihin nüfuz alanını bu yüzden genişletme işlevini üstlenmiştir. Popüler tarih, tarihin bilinmeyen taraflarını kullandığı etkili malzemelerle aydınlatmaya çalışmaktadır. Tarihi bilgi, popüler tarih vasıtasıyla sosyolojik bir işleve dönüştürülebilir. Akademik tarihçiliğin bilimsel alanda zayıf olduğu, yakın tarihle ilgilenmediği ve tarihsel gerçeklikten uzaklaştığı zamanlarda popüler tarih devreye girmiştir (Özcan, 2011: 22). Önemli siyasi olaylar, milli tarihimizin dönüm noktalarının kutlanması popüler tarih anlayışını harekete geçiren sebeplerdendir. Örneğin, Osmanlı'nın kuruluşunun 700. yıldönümü gibi kutlamalar iletişim araçlarının katkısıyla daha popüler hale gelmiştir. Devrin siyasi olayları ve toplumsal şartları da popüler tarihin oluşumunda etkili olmuştur. Türkiye'de popüler tarih yayınlarının en önemli işlevlerinden birisi, resmi tarihçiliğin ve resmi ideolojinin oluşumunda önemli roller oynayan tezlerini sorgulamasıdır (Kocukeli, 2017: 10-11). Akademik tarih ile popüler tarih zaman zaman birbirini tamamlayıcı nitelikte olmakla beraber, aralarında farklılıklar da vardır. Aralarındaki en önemli fark üslup ve kullanım alanları ile ilgilidir. Popüler tarihçilik, edebiyata ve gazeteciliğe benzer yönleri ile karşımıza çıkar. Popüler tarihçi çoğu zaman edebi söylemi tercih etmiş ve tarihe dair bilgiyi roman, şiir, hikâye ve tiyatro gibi yazılı ve sözlü türleri ile ifade etmeyi seçmiştir (Özcan, 2011: 21).

Popüler tarihin bazen olumsuz yönleri de olabilmektedir. Popüler tarih kitaplarında verilen her bilginin doğru olmadığı tartışılmış, özellikle ehil insanlar tarafından yazılmaması popüler tarihin faydadan çok zarar verebileceği görüşünü öne çıkarmıştır. Bazı tarihçiler bu tür kitapların romandan ibaret olduğunu, bu yüzden bilimsel olamayacağını vurgulamıştır. Ama bazı tarihçiler de doğru yazılması halinde bu kitapların tarihi bilgiyi halka ulaştırmada önemli bir araç olabileceğini öne sürmüştür (Saruhan, 2007, s.3).

Popüler tarihçilikte önemli olan objektiflikten ayrılmamak ve şoven bir tavır sergilememektir (Tuncay, 2007: 5). Popüler tarih daha çok halka hitap ettiği için, halkta yanlış bir algı uyandırmamalıdır. Popüler tarihi gerçek tarihçiler yazmalıdır. Ehil olmayan kişiler yazdığına altyapı sağlam olmadığı için eksik bilgiler olabilir (Afyoncu, 2007: 4).

Popüler tarih akademik tarihin ilgilenmediği ya da girmek istemediği konularda daha çok popüler tarih devreye girmektedir. Popüler tarih, halka daha çok hitap etmekte, halkın merak ettiği tarihi sorulara cevap verebilmektedir. Bu yüzden daha çok ilgi görmektedir. Tarihi konuları hikayeleştirerek sunması ve halkın anlayacağı üslupla yazılmış olması bu ilgiyi daha da artırmaktadır. Popüler tarihin basın- yayıncı yoluyla etkili bir şekilde halka daha kolay ulaşması da işin başka bir önemli kısmıdır. Ancak, ister popüler tarih olsun, isterse akademik tarih olsun, her ikisinin de; tarihin ilkelerine uyması, her ikisinin de belgelere dayalı olarak yapılması, objektif olması ve gerçek tarihçiler tarafından yazılması gibi önemli kriterleri vardır.

Türkiye'de popüler tarih anlatıcılığının başlangıcı 1930'lar olarak kabul edilebilir. Bu dönem, geleneksel Osmanlı tarihçilerinden ayrılan ve toplumsal tarih üzerine çalışmalarıyla bilinen Ahmet Refik Altınay'ın eserleri geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuş, kendisine "Tarihi Sevdiren Adam" lakabı verilmiştir (Toprak, 2010: 3) Refik 1950- 1960'lı yıllara gelindiğinde ise, gündelik yaşamın tarihi, Reşad Ekrem Koçu gibi popüler tarihçilerin gayretleri ve öncülüğünde farklı bir boyut kazanarak, bu gibi yazarlar sağlam tarih bilgileri ile tarihimizi genç kuşaklara sevdirmeyi başarmışlardır (Saruhan, 2007: 1). Özellikle *Tarih ve Toplum*, *Popüler Tarih* vb. dergilerin ilgi görmesi, zaman içerisinde tarih yayıncıları için cesaret vermiş, bu alanda sürdürülen dergi yayıncılığı daha sonra gelecek olan dijital yayıncılığı için gerekli koşulları sağlamıştır. NTV Tarih (#tarih), Atlas Tarih, Derin Tarih vb. dergileri kuran kadrolar dijital platformlarda da sıklıkla yayın yapmışlardır.

Ülkemizde tarihçi kimlikleriyle bilinen ve bu alandaki yayınları ilgi gören, kısaca popüler tarih anlatıcıları olarak akla gelen ilk isimler Turgut Özakman, Murat Bardakçı, Kadir Mısıroğlu, Talha Uğurluel, Mustafa Armağan, Sinan Meydan, Yavuz Bahadıroğlu olarak sayılabilir. Bu isimlerin biyografileri incelendiğinde yalnızca T. Uğurluel ve S. Meydan'ın lisans düzeyinde tarih eğitimi aldığı, diğerlerinin tarih araştırmacıları olduğu görülmektedir. Bu isimlerin yanında İlber Ortaylı da kamuoyunun çok iyi bildiği, tarihi konularla alakalı görüşlerine başvurulduğu bir isimdir ancak akademik kimliğinden ötürü kendisini popüler tarihçi olarak nitelendirmek yanlıştır. Youtube başta olmak

üzere sosyal medyada tarihi olaylarla ilgili düzenli olarak yayın yapan çeşitli tüzel yayıncılar da bulunmaktadır. Çalışmanın araştırma bölümünde bu kanallar nicel ve nitel yöntemlerle analiz edilecektir.

Bu tabloya bakıldığında en popüler tarih anlatıcısının Talha Uğurluel olduğu, kanallar içerisinde resmi tarihe zıt argümanlar ileri süren kişi ve kanalların daha çok izleyici sayısına sahip olduğu, tarih videolarının ilgi görmesi üzerine bu alanda youtube yayıncılığı yaparak gelir elde eden girişimlerin (youtuber) olduğu da görülmektedir. Çalışmanın araştırma bölümünde bu kanallar incelenecektir.

Araştırma

Çalışmada, video paylaşım platformu Youtube üzerinde, popüler tarih anlatıcılığı yapılan hesaplar ölçeğinde popüler tarih anlatıcılığı irdelenecektir. Tasarlanan araştırma soruları şunlardır: A₁- Popüler tarih anlatıcılığının yapıldığı Youtube kanallarının eriştiği kişi sayısı ve ulaştığı izlenilirlik seviyesi nedir? A₂- Youtube'de en fazla izlenen popüler tarih anlatıcıları kimlerdir ve bu kişilerin tarihi ele alış ve konuları sunuş yöntemleri nedir? A₃. Tüzel youtube hesaplarının eriştiği izleyici sayısının büyüklüğü nedir? Tüm bu sorulardan elde edilen bulgular sonuç bölümünde Hall'un üç farklı izleyici ölçeğinde tartışılacaktır.

Yöntem

Öncelikle popüler tarih anlatıcılarında öne çıkan isimlerin kanalları kısaca incelenecek, daha sonra Youtube'da en fazla takip edilen popüler tarih hesapları nicel (abone sayısı, üretilen içerik, görüntülenme sayısı, son videonun beğeni sayısı) ve nitel (ele alınan konular, sıklıkla kullanılan söylem) analizler yapılacaktır. Daha sonra söylem üzerinden hareketle, S. Hall'un "kodlayıcı-kodaçımı" yaklaşımı perspektifinde, kanallardaki tarih anlatıcılığının ağırlıklı olarak hangi kodlarla üretildiği incelenecektir.

Kodlayıcı-Kodaçımı yaklaşımı, İngiliz Kültürel Çalışmalar olarak da adlandırılan Kültürel İncelemeler geleneğine ait çağdaş kültürel kuram içindeki hâkim aktörlerden biri olan ve popüler kültüre odaklanan Kültürel İncelemeler ekolünün önde gelen teorisyenlerinden Hall tarafından geliştirilmiştir. Hall, Gramsci ve Althusser'den yararlanarak medyadaki ideolojik mesajların çoğunlukla gerçekçiliğin yanlış bir imgesini yaratarak işlediğini savunmaktadır. İdeolojik süreçlerin daha deterministik kalıplarından kendilerini farklılaştırma çabası içinde olan Hall ve diğer kültürel incelemeciler, bütün insanların aynı metni aynı şekilde göremeyeceklerini savunurlar. Bu savın merkezinde görsel iletişim tartışması bağlamında geliştirilmiş olan kodlama (encoding) ve kodaçımı (decoding) kavramlarını içeren bir iletişim süreci modeli bulunmaktadır (Smith, 2007: 214). Bu modelde televizyon programları gerçekliğin yansımaları ya da çarpıtmaları olarak değil kodlanmış anlamlamalar dizisi, özgül estetik, siyasal, teknik ve profesyonel ideolojilerin ürünü olarak anlaşılırlar. Program yapımcıları izleyicileri belli anlamları tercih etmeye özendirmek için çabalarlar ama kod açımı edilgen değil etkin bir süreçtir.

İzleyiciler ya da kodaçıcılar etkin olmakla birlikte programı seçtikleri biçimde yorumlama özgürlüğüne sahip değildir. Hem mesaj hem de kendi ideolojik dünyaları onları sınırlandırmaktadır (Mutlu, 1995: 220). Hall'in çözümlemesi izleyiciler açısından egemen, karşıt ve tartışmacı olmak üzere üç tip açıklamayı tanımlar. Birincisi; doğal, meşru, kaçınılmaz bir toplumsal düzenin anlayış biçimi gibi görünen *hegemonik bakışa uygun düşen* tiptir. İkincisi ise iletileri *karşıt bir dünya görüşüne göre* (örneğin, "ulusal çıkarı", "sınıf çıkarına" çevirerek) yorumlar. Tartışmacı tip ise, kısmen egemen anlamları ve değerleri benimsemekte ancak yaşanan bir durumdan, örneğin ait olunan grupla ilgili çıkarılardan genellikle paylaşılan tanımlamalara karşı *çürütücü tezler* çıkarmaktadır (Mattelart ve Mattelart, 2009: 87-88).

Bulgular

Araştırma soruları kapsamında yapılan analizlere göre aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. A. Popüler tarih anlatıcılığının yapıldığı Youtube kanallarının eriştiği kişi sayısı ve ulaştığı izlenilirlik seviyesine ilişkin bulgular Tablo 1. ve Tablo 2.de sunulmaktadır. Öncelikle kanalların abone sayılarına bakıldığında belirgin bir farkla Talha Uğurluel birinci sırada gelmektedir. Tüzel kanallardan daha da fazla aboneye sahip olan Talha Uğurluel'in aynı zamanda Instagram'da 277bin, Facebookta 387 bin, Twitter'da 300 bin takipçisi bulunmaktadır. Dolayısıyla popüler tarih anlatıcıları içerisinde en popülerin de Talha Uğurluel olduğu anlaşılmaktadır. Giriş bölümünde bahsi geçen popüler tarih anlatıcılarının ve kanalların abone sayılarına göre dağılımı Tablo 1.de sunulmaktadır.

Tablo 1. Youtube'daki Popüler Tarih Kanalları ve Abone Sayıları

Kanalın Adı	Abone Sayısı
Talha Uğurluel	143.357
Üstad Kadir Mısıroğlu	80.198
DFT Tarih	64.302
Tarihe Damga Vuranlar	58.897
Tarih Kanalı	49.188
Harp Tarihi	45.449
Büşra'yla Tarih Yolculuğu	44.625
Tarih ve Bilim	42.798
Pelin Çift İle Gündem Ötesi	35.523
Celal Şengör	35.397
Tarihini Seven Adam	31.666
Doğru Tarih	20.565
Bir Dünya Tarih	9.580
Derin Tarih	9.151
Gizemli Tarih	8.125

Videolu Tarih	7.469
Ahmet Can Deveci	4.501
Mustafa Armağan	607
Fahri Sarrafoğlu	169
Sinan Meydan	144

Abonelik sayısı, Youtube kanallarındaki erişim değerinin bilinebilmesi için önemli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Bazı kanalların kaç tane video yayımladığı, bunların aldığı toplam görüntülenme sayısı, yaklaşık beğeni sayısı, izlerkitlenin, yayıncının içeriklerine verdiği geri besleme hakkında fikir vermekte, Youtube kullanıcısı olan genç kitlenin popüler tarihe ilişkin hangi türleri daha çok tercih ettiğini işaret etmektedir. Bu nedenle kanalların yayınladığı video sayısı, video başına düşen ortalama görüntülenme sayısı, son paylaşımın aldığı beğeni sayıları da izleyicilerin dönlütlerinin anlaşılması için gerekli verileri sağlamaktadır. Bu bulgular Tablo 2.de sunulmaktadır.

Tablo 2. Kanalların Yayınladıkları İçeriklere İlişkin İstatistikler⁶

Kanalın Adı	Abone Sayısı	Video Sayısı	Toplam Gör. Sayısı	Son Videonun Beğeni Sayısı	Ortalama G.S.
Harp Tarihi	45.449	21	2.934.132	Olumlu:1300 Olumsuz: 6	139.721
DFT Tarih	64.302	52	5.131.798	Olumlu:919 Olumsuz: 17	98.688
Ahmet Can Deveci	4.501	28	2.683.899	Olumlu:8 Olumsuz: 2	95.853
Tarih ve Bilim	42.798	195	13.735.124	Olumlu:105 Olumsuz: 5	70.437
Tarihini Seven Adam	31.666	119	7.908.356	Olumlu:42 Olumsuz: 0	66.457
Celal Şengör	35.397	88	5.133.990	Olumlu:475 Olumsuz: 14	58.341
Videolu Tarih	7.469	21	1.198.939	Olumlu:76 Olumsuz: 5	57.092
Gizemli Tarih	8.125	48	2.373.495	Olumlu:16 Olumsuz: 6	49.448
Tarihe Damga Vuranlar	58.897	368	15.782.537	Olumlu:68 Olumsuz: 3	42.887
Talha Uğurluel	143.357	688	13.775.217	Olumlu:468 Olumsuz: 3	20.022
Doğru Tarih*	20.565	798	14.669.301	Olumlu:5 Olumsuz: 0	18.383
Büşra'yla Tarih Yolculuğu	44.625	42	766.664	Olumlu:44 Olumsuz: 2	18.254

⁶ 11.08.2018 tarihi itibarıyla

Tarih Kanalı	49.188	1.780	31.406.016	Olumlu:28 Olumsuz: 4	17.644
Üstad Kadir Mısıroğlu	80.198	1.539	18.454.668	Olumlu:337 Olumsuz: 116	11.991
Sinan Meydan	144	1	10.608	Olumlu:73 Olumsuz: 9	10.608
Pelin Çift İle Gündem Ötesi	35.523	297	1.369.255	Bilgi Yok	4.610
Derin Tarih	9.151	215	863.719	Olumlu:34 Olumsuz: 17	4.017
Fahri Sarrafoğlu	169	17	15.592	Olumlu2: Olumsuz:0	917
Mustafa Armağan	607	164	50.919	Olumlu:5 Olumsuz: 0	310
Bir Dünya Tarih	9.580	0	0	Bilgi Yok	0

Tablo2. deki veriler incelendiğinde ise, Tablo 1.deki sıralamanın değiştiği görülmektedir. Yayınlanan son video için kullanıcıların işaretlediği Beğeni sayısı bakımından ve yayımlanan videoların ortalama izlenme sayısı bakımından ilk sırada *Harp Tarihi* adlı kanal gelmektedir. Bu durum tarihe ilgi duyanların özellikle savaşların hikâyeleştirilmiş anlatımlarına ilgi duyduğuna işaret etmektedir. Paylaşılan son videonun aldığı beğeni sayısında bireysel tarih anlatıcıları içinde Celal Şengör ve Talha Uğurluel'in hesapları birbirine yakın sayılarla ön plandadır. Yayımlanan videoların ortalama izlenme sayısında da Ahmet Can Devenci adlı Youtuber ilk sırada gelmektedir. Muhtemelen halen orta öğrenimine devam etmekte olan bu kişi bir tarihçi değildir. Hakkında yeterli bir kaynak da bulunmamaktadır. Bu kanalda paylaşılan videoların ortalama görüntüleme sayısının tarihçi kimlikleriyle bilinen kişilerden de daha fazlası olması; Youtuber kültürünün tarihe olan ilginin de önüne geçtiği, işin magazin boyutunun daha çok ilgi çektiği anlamına gelebilir. Bunların dışında, bu kişinin diğer tarih anlatıcılarının önünde olması hesap yöneticilerinin görüntüleme ve erişim sayısını artırma tekniklerini uygulayabilme yeteneklerinin farklılığından da kaynaklanabilir. En fazla içerik Tarih Kanalı adlı hesap tarafından yayımlanmış ve en fazla görüntülenme sayısını da bu kanal yakalamıştır. Popüler tarih anlatıcıları içerisinde Kadir Mısıroğlu adına açılan hesabın abone sayısı bakımından ikinci sırada gelmesi dikkat çekicidir. Sansasyonel burda etkin bir rol oynamaktadır. Zira son videoya verilen olumsuz oy sıralamasında Üstad *Kadir Mısıroğlu* kanalı birinci sırada gelmektedir. Bu durum, izlerkitlenin kanal tercihinde, kanal politikasını onaylamanın yanısıra merak duygusunun da etkili olduğunu göstermektedir. Yine benzer görüşleriyle bilinen Mustafa Armağan'ın gerek abone sayısı bakımından gerekse video başına düşen görüntülenme sayısı bakımından son sıralarda yer almaktadır. Bir diğer dikkat çekici bulgu ise, ulusalcı çizgisiyle bilinen, Sözcü gazetesinde tarih yazıları yazan Sinan Meydan'ın ismiyle oluşturulan kanalın abone sayısı en düşük kanal olması ve en az içerik üretilen kanal olmasıdır.

“Youtube’de en fazla izlenen popüler tarih anlatıcıları kimlerdir ve bu kişilerin tarihi ele alış ve konuları sunuş yöntemleri nedir?” sorusuna (A₂) yanıt aranmak için kanallarda yayımlanan videolar, videoların sunuş biçimi ve kullanılan yaygın söylem incelenmiştir. Sıralama bakımından video başına düşen görüntülenme sayısı alınmıştır. Öncelikle

kişiler adına açılmış hesaplar incelenecek, daha sonra tüzel kanalların yayın politikalarına değinilecektir. Belirtildiği gibi ilk sıranın Ahmet Can Deveci adında bir orta öğretim öğrencisinin almış olması dikkat çekicidir. Kanal açıklamasında şöyle bir ifade kullanmaktadır. *“Kaynaklarım genel olarak: İlber Ortaylı, Halil İnalçık, Vahdettin Engin, Ahmet Taşağıl, Celal Şengör, Murat Bardakçı ve Sinan Meydan’dır. Kanalın ana felsefesi “Kanuniyi sevmek için Atatürk’e düşman olmaya gerek yok, Osmanlı’da bizim Cumhuriyet’te.” Prof. Dr. İlber Ortaylı. Son olarak tarihimizi derinlerde aramaya gerek yok ;)”* Ancak videoları anlatırken hangi kaynaklardan hangi belgelerden yararlandığı belirtilmemektedir. İzleyiciler tarihi konularla ilgili çeşitli sorular sormakta, Deveci de uzman edasıyla yanıtlamaktadır. İkinci sıradaki kanal *Celal Şengör* adıyla açılan kanaldır. Bu kanalı Şengör’ün kendisi yönetmemekte, katıldığı televizyon programları veya diğer açıklamalarını içeren videolardan oluşmaktadır. Şengör tarihçi değil, jeologtur. Ancak tarih ve medeniyetlerle ilgili çeşitli açıklamalarıyla ilgi çekmiş birisidir. Celal Şengör, resmi tarihe de paralel görüşler ileri sürmektedir. Üçüncü sırada *Talha Uğurluel* gelmektedir. Uğurluel’in yayınladığı videolar her ne kadar ortalama görüntülenme sayısı bakımından üçüncü olsa da aslında popüler tarih anlatıcısı tanımına en çok uyan, Twitter ve Instagram hesapları da dikkate alındığında sosyal medyada en çok takip edilen kişidir. Aynı zamanda lisans eğitimini tarih, lisansüstü eğitimini de sanat tarihi alanında yapmıştır. Sosyal medyada en çok izlenen ve takip edilen Talha Uğurluel’in hesaplarında genellikle gündemdeki konuların tarihsel arka planları işlendiği için kullanıcıların ilgisini yakalamaktadır. Uğurluel aynı zamanda çeşitli kitaplar da yazmış, özellikle Muhteşem Yüzyıl dizisinin yayımlandığı dönemde Kanuni, Abdülhamid dizisinin yayımlandığı dönemde de Abdülhamid üzerine kitaplar ya da videolar yayınlamıştır. Bu anlamda popülerite çizgisini takip etmekle birlikte, bu dizilerde işlenen konuların tarihsel arka planını farklı bakış açılarıyla anlatmakla da popüler tarihin üstlenmesi gereken, akademik tarihi hikayeleştirerek geniş kitlelere sunduğu söylenebilir. Zira bu televizyon dizilerinde çoğu tarihsel olgu, dramatize edilerek ve izlenirliği arttırmak amacıyla tarihsel bağlamından ve gerçeklikten kopararak sunulmaktadır. Bu durumda dizide kullanılan metaforların ve işleyişin bir tarihçi gözüyle incelenmesi, gerçek tarihi bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması konusunda olumlu bir adım olacaktır. Uğurluel aynı zamanda, Ufuk Tur aracılığıyla Kudüs, Balkanlar, Mısır, Umre vb. bölgelere tur rehberliği yaparak mekanları tarihsel arka planıyla da anlatmaktadır. Dördüncü sırada gelen *Büşra’yla Tarih Yolculuğu* adında tıpkı Ahmet Can Deveci gibi, bir gencin tarih anlattığı, başka bir deyimle Youtuberlık yaptığı kanal gelmektedir. Genellikle İlber Ortaylı’nın katıldığı televizyon programlarının yayımlandığı bir kanal olup zaman zaman belli konuları kendisi de anlatmaktadır. Beşinci sırada *Üstad Kadir Mısıroğlu* kanalı gelmektedir. Öne sürdüğü fikirler ve tarih anlatımı resmi tarihle sürekli çelişen, resmî tarihin gerçek tarihi çarpıttığını her fırsatta savunan ve Mustafa Kemal Atatürk aleyhine sert ifadeleriyle tanınan Mısıroğlu’nun abone sayısı bakımından da ikinci sırada gelmesi izleyicilerin alternatif tarihe ilgi duyduklarının göstergesi olarak yorumlanabilir. Altıncı sırada Sinan Meydan kanalı yer almaktadır. Kanalda tek bir video yayımlanmış ve on binden fazla görüntülenmiştir. Abone sayısı bakımından son sıradadır. Tarihçi olan Meydan, genellikle resmi tarihe paralel bir duruş sergilemektedir. Katıldığı programlarda genellikle Kadir Mısıroğlu ve Mustafa Armağan’ın beyanlarını eleştirmektedir. Bireysel kategorideki incelenen popüler tarih

anlatıcılarında yedinci sırada olan Pelin Çift ile Gündem Ötesi kanalı da aslında TRT'de aynı isimle yayımlanan bir televizyon programının Youtube versiyonudur. Pelin Çift bir tarihçi değildir. Ancak popülerleşmiş tarihi konularla ilgili program yapmakta bunlar da genellikle TRT'de yayımlanan ve yüksek rating alan Abdülhamid ya da Diriliş Ertuğrul dizilerinde işlenen konular olmaktadır. Eğer programda bir tartışma olursa ve bu yaşanan tartışma haber formatında sosyal medyaya düşerse Youtube'daki videoların izlenme sayısı artmaktadır. Sekizinci sırada gelen Fahri Sarrafoğlu, radyo ve gazete kökenli bir tarih araştırmacısıdır. Yayınladığı videolarda daha çok şehir tarihçiliğine yer vermektedir. İstanbul'un Sırları başlıklı radyo programının aynı zamanda görüntülü versiyonu sosyal medyada yayınlamakta, İstanbul'daki özellikle pek de bilinmeyen tarihî mekânları tanıtıp bilgi vermektedir. Son sırada yer alan *Mustafa Armağan* kapatılan Samanyolu TV'de yayınladığı programlarla tanınmış bir tarih araştırmacısıdır. Halen Yeni Şafak gazetesinde tarih üzerine yazılar yazan Armağan, Atatürk'e hakaretten hapis cezası almış ve sert üslubuyla dikkat çekmiştir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan tüzel kanalların durumuna bakıldığında ise, bireysel tarih anlatıcılarının dışında tüzel kanallarda ise Harp Tarihi ve DFT Tarih başta olmak üzere tarihi olayların, bilgisayar oyunlarını andıran görsel ve animasyonlarla anlatıldığı kanallar dikkat çekmektedir. Popüler tarihin tam da *hikâyeleştirme* boyutunu göstermektedir. Ancak gerek Youtuberların gerekse bu tür tüzel hesaplardaki tarihi bilgilerin de akademik tarihle, yani belgelere bilimsel yöntemlerle elde edilmiş bulgularla ne kadar örtüştüğü tartışmalı ve genellikle efsanelere doğruluğu kesinmiş gibi yer verilmektedir. Bu kanalların geneli, tarihçi veya tarih araştırmacısı olan bireysel hesapların da önünde kalmış, dolayısıyla kimliği veya biyografisi bile bilinmeyen birçok tarih anlatıcısının kurduğu Youtube kanallarında yayımlanan içerikler milyonlarca kez görüntülenmektedir.

Sonuç

Çalışmada elde edilen bulgular; toplumsal yapıda gözlemlediğimiz entelektüel yoksunluğun, Tanzimat'tan gelen ikili ayırımın⁷, bilimin değil de magazin ön planda olduğu popüler kültürün hâkimiyetini ortaya koyan veriler bakımından önemli veriler sağlamıştır. Ancak bulguların ortaya koyduğu en dikkat çekici unsur ise resmi/egemen tarih anlayışına ilişkin paradigmadaki belirsizliktir. Bu anlamda Hall'un üç farklı izleyici ölçeği kullanıldığında bir kavram sorunsalıyla karşı karşıya kalmaktayız.

Birinci tip izleyiciyi, yani "doğal, meşru, kaçınılmaz bir toplumsal düzenin anlayış biçimi gibi görünen *hegemonik bakışa uygun düşen*" tipi tanımlarken, hegemonik bakış olarak resmi tarihin mi yoksa toplumda daha fazla karşılık bulan Osmanlı hayranlığının mı olduğunu tartışmak gerekir. Zira resmi tarih Kemalizm ideolojisi perspektifinde oluşturulmuştur. Ancak resmi tarihteki birçok olgu çoğu zaman tartışma konusu olmuştur. "Vahdeddin gerçekten hain miydi?", "Atatürk mason muydu?" tartışmalarıyla başlayan bu gelenek, "Kanunî, Şehzade Mustafa'yı idam etmeli miydi?" tartışmasına kadar uzamıştır. Dolayısıyla Tanzimat'tan başlayıp Cumhuriyeti kuran ideolojinin, yeni

7 Bu ikili yapı çok kısa bir biçimde *seküler ve dindar/ muhafazakar* olarak tanımlanabilir.

eğitim sistemiyle gelecek kuşaklara aktarılan resmi tarih hegemonik yaklaşım olarak kabul edildiğinde, bunu kabul eden ve tarihi olayları bu paradigma içinde kabul eden, özümseyen birinci tip izleyici kitlenin, sayısal olarak azınlıkta kaldığı ve resmi tarihe aykırı duran içerikleri daha çok inceleyen ve tesirinde kalan izleyici kitlesini ise Hall'un *iletleri karşıt bir dünya görüşüne göre (örneğin, "ulusalçıkan", "sınıfçıkanna" çevirerek) yorumlayan* ikinci tip izleyici olarak tanımlamak mümkündür. Böyle bir durumda Hall'un savunduğu gibi birinci tip izleyici, ikinci tip izleyiciye baskın çıkmayacak; tam tersine ikinci tip içerik yayınlayanların ve izleyenlerin çoğunlukta olduğu görülecektir. Zaten popüler tarih anlatıcılığı, çalışmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi *gizli gerçekleri* ortaya çıkarma iddiasındadır ve bu anlamda yayın yapan Youtube kanalları bu anlamda izlerkitleden karşılık bulmuştur. Toplumumuzdaki düalist yapı, tam da burada karşımıza çıkmaktadır. Seküler – Dindar/Muhafazakâr ayrımı, Youtube'daki tarih kanallarında mevcuttur. Celal Şengör ve Sinan Meydan bir taraftayken diğer tarafta Kadir Mısıroğlu, Mustafa Armağan yer almaktadır. Talha Uğurluel ve Fahri Sarrafoğlu bu sınıflandırmanın dışındadır. Fahri Sarrafoğlu'nun kanalında daha çok Osmanlı eserleri ele alınmakta, siyasi tarih konularına yer verilmemektedir. Ancak değindiği konular ve anlatı tarzı özellikle şehir tarihçiliğinde bilinmeyen eserlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir rol oynayarak akademik bir yöne sahiptir.

Talha Uğurluel'in ele aldığı konuların aralığı oldukça geniştir. Anadolu'daki pek bilinmeyen eserlerden İstanbul'daki ünlü yapılara, televizyon dizilerinde işlenen konulardan Hicaz'daki önemli ziyaret yerlerine kadar çok geniş konuda bilgilendirici yayınlar yapmaktadır. Burada İlber Ortaylı ve Murat Bardakçı'ya da yer vermek gereklidir. İlber Ortaylı akademik anlamda otorite kabul edilen ve aynı zamanda medyada da sık sık söz verilen, her kesimden izleyici tarafından da tanınan bir isimdir. Hatta sosyal medyada onunla ilgili capsler yapılmış, genç kuşaklar da tanımıştır. Akademik tarihin geniş kitlelere aktarılmasında önemli bir yeri vardır ancak akademik yönü gereği popüler tarih anlatıcısı olarak kabul edilemez. Ortaylı 'yı yukarıda bahsettiğimiz ikili ayrım içerisinde de değerlendiremeyiz. Popüler tarih anlatıcılığının son yıllarda gözde olmaya başlamasında Murat Bardakçı'nın hazırlayıp sunduğu *Tarihin Arka Odası* adlı tarih programının da etkisi olduğu söylenebilir. İlber Ortaylı da bu programa sık sık konuk olmuştur.

Konunun bir diğer boyutu ise Youtube yayıncılığının kendine has özellikleridir. Youtube, her türlü içeriğin kontrolsüz bir biçimde paylaşılabilirdiği; çeşitli algoritmalar ve monitoring yöntemleriyle kanalların erişim sayısının yükseltilebildiği ve mutlaka uzmanlar tarafından yönetilmesi gereken bir mecradır. Bu çalışmanın ortaya koyduğu en önemli bulgulardan birisi de tarih anlatıcılığının ehil kişiler tarafından yapılmaması halinde özellikle magazinel bir tarih anlayışı içinde, belgelerden çok söylentiler üzerinden tarihi bilgilerin anlatıldığı kanalların daha çok izleyiciye ulaşmasının kaçınılmaz olacağıdır. Talha Uğurluel'in yönettiği hesaplarda profesyonel çekim ve yayın desteği alındığı anlaşılmakta, böylelikle daha geniş kesimlere ulaşmaktadır. Ancak tüm tarih kanallar içerisinde de görüntülenme sayısı bakımından Uğurluel'in kanalı ancak 10.sıraya yükselebilmiştir. İlk sıralarda ise tarihçiler tarafından hazırlanmadığı belli olan kanallar popülerdir ve bu kanallar milyonlarca kişi tarafından izlenmektedir. Yine Youtube'un abone, görüntülenme ve reklam tıklama sayıları

yükseldikçe para kazandırma özelliği sayesinde, Youtube üzerinden para kazanma isteği genç kitlelerde yaygınlaşmış ve bu da insanların tarihe olan ilgisini nakite dönüştürme amacıyla yapılmış kanalların da kurulmasını beraberinde getirmiştir.

Popüler tarihin bu kadar ilgi görmesinde akademik tarih yazarların da payı vardır. Akademik tarih yazarların ağır bir üslup kullanması, akademik tarzda anlatılan bilgilerin değişik yöntemler kullanılarak geniş kitlelerin özümseyeceği bir üslupla anlatılmasının eksik kalması bunun sebepleri arasında sayılabilir. Ancak ismini saydığımız İlber Ortaylı, Murat Bardakçı, Talha Uğurluel'in bu anlamda katkıları büyük olmuştur. Ancak yukarıda belirtildiği gibi, akademik birikimleri olan tarihçilerin, özellikle sosyal medya hesaplarının profesyonelce yönetilerek kitlelerin tarihe olan bu ilgisinin doğru bir biçimde değerlendirilmesi ve eğitim sistemindeki ezberci tarih anlayışının yol açtığı cehaletin giderilmesinde önemli rol oynayacaktır.

Kaynakça

- Afyoncu, E.(2007). *Popüler Tarih Tarihin Neresinde?* <http://www.yenişafak.com>. Erişim Tarihi: 10.08.2018
- Güler, M . (2014). Türkiye’de Popüler Tarihçilik (1908-1960) - Ahmet Özcan. Turkish History Education Journal, 3 (2), 201-216. <http://dergipark.gov.tr/tuhed/issue/17720/185609>
- Diñç, G. (2010) *Popüler Tarihten Korunun*. <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2014/01/02/populer-tarihten-korunma-rehberi> Erişim Tarihi: 10.08.2018
- Karaosman, K. (2012) Popüler Tarihçi, Siyasî ve Toplumsal Atmosferi Dikkate Alarak Yazar. *Türk Edebiyatı*. 464. 4-12
- Kocukeli Özbay, Ö.(2017) *M. Şükrü Hanioglu: ‘Popüler Tarihçilik Türkiye’de Demokratikleşmeye Önemli Katkılar Yaptı’* <https://www.gzt.com/derin-tarih/m-sukru-hanioglu-populer-tarihçilik-turkiyede-demokratikleşmeye-onemli-katkilar-yapti-2631768> Erişim: 10.08.2018
- Koçak, C.(2010,15 Nisan). Popüler Tarihten Korunun.Sabah Gazetesi.Erişim Adresi <http://www.sabah.com>.
- Mattelart, A. ve Mattelart, M. (2009), İletişim Kuramları Tarihi (Merih Zıllıoğlu, çev.) İstanbul: İletişim
- Mutlu, E. (1995), İletişim Sözlüğü. Ankara: Ark
- Norton, E. (2013) *Writing Popular History: Comfortable, Unchallenging Nostalgia-Fodder?* <http://www.historymatters.group.shef.ac.uk/popular-vs-academic-history/> Erişim Tarihi: 11.09.2018
- Özcan, A.(2011). *Muhafazakâr Tarihçiliğin Popüler Yüzü: İnanmıyorum Bana Öğretilen Tarihe*. (58), 243-276.
- Özcan, A.(2011).Türkiye’de Popüler Tarihçilik. Ankara:TTK Yayınları.
- Saruhan, E.(2007,7 Mart). Popüler Tarih Tarihin Neresinde.Yeni Şafak Gazetesi.Erişim Adresi <http://www.yenişafak.com>.

Smith, P. (2007), Kültürel Kuram. İstanbul: Babil

Toprak, Z. (2010) Popüler Tarih Yazımı ve Ahmet Refik Altınay. İki Komite İki *Kitâ*l – *Kafkas Yollarında* (V-VIII). İstanbul: Türkiye Tarih Vakfı

Tuncay, M. .(2007). Popüler Tarih, Tarihin Neresinde? Yeni Şafak Gazetesi. <https://www.yenisafak.com/kitap/populer-tarih-tarihin-neresinde-39429> Erişim: 15.09.2018